

ening. Domstolen udtaler endvidere, at formålet med foreningsfrihed blandt andet er at sikre meningsfrihed, som er beskyttet efter konventionens artikel 9 og 10. Meningsfrihed kan kun effektivt sikres, hvis både den positive og den negative foreningsfrihed er beskyttet. I tilknytning hertil understreger Domstolen, at den personlige selvbestemmelse (autonomi) er et væsentligt princip, når konventionen fortolkes.

Domstolen udtaler endvidere, at det forhold, at en person i forbindelse med ansættelsen - mod sin overbevisning - alligevel accepterer et krav om fagforeningsmedlemskab som betingelse for ansættelse, ikke kan medføre, at personen anses for at have fraskrevet sig sin ret til at stå uden for en fagforening. Domstolen finder således, at det er uden betydning i relation til beskyttelsen efter artikel 11, om et krav om fagforeningsmedlemskab stilles før eller under ansættelsen.

2.3. Domstolens udtalelser om de kontraherende staters pligter

I relation til statens forpligtelser i forbindelse med sikring af foreningsfriheden udtaler Domstolen generelt, at statens forpligtelser skal afbalanceres under hensyntagen til de konkurrerende interesser mellem individet og samfundet som en helhed. I sager om fagforeningsfrihed må staterne indrømmes en bred skønsmargin under henvisning til de forskellige arbejdsmarkedssystemer blandt de kontraherende stater. Domstolen finder imidlertid, at når national lovgivning tillader eksklusivaftaler, som går stik imod den enkeltes valgfrihed, der er en fast bestanddel af artikel 11, gælder der en indskrænket skønsmargin. Domstolen minder i denne forbindelse om, at selv om individets interesser til en vis grænse må underkastes gruppens interesser, indebærer demokrati ikke altid, at flertallets synspunkter skal have forrang, hvorfor der må sikres mindretallet en rimelig behandling. Ved afvejningen af, om en kontraherende stat holder sig inden for sin skønsmargin ved at tillade eksklusivaftaler, udtaler Domstolen, at der skal lægges vægt på statens begrundelser for sådanne aftaler, og det skal i alle tilfælde vurderes, i hvilket omfang eksklusivaftalerne kolliderer med de rettigheder, der beskyttes i artikel 11. Der skal tillige tages hensyn til den ændrede opfattelse af, hvor relevante eksklusivaftaler er for at sikre den effektive nydelse af fagforeningsrettigheder.

Om statens pligter henviser Domstolen endelig til, at de kontraherende stater i medfør af konventionens artikel 1 skal sikre alle inden for deres jurisdiktion de rettigheder, der følger af konventionen. Selv om artikel 11 primært beskytter individet mod vilkårlig ind-

blanding fra myndighederne, fastslår Domstolen, at de nationale myndigheder under nærmere omstændigheder vil være forpligtet til at intervenere i forholdet mellem private og vedtage passende foranstaltninger for at sikre den effektive nydelse af de rettigheder, som konventionen giver.

2.4. Domstolens afgørelse i de konkrete sager

I forhold til de konkrete sager fastslår Domstolen, at det forhold, at begge klagerne var bekendt med, at medlemskab af en bestemt fagforening var en forudsætning for ansættelse, ikke ændrer ved, at der er et element af tvang i forbindelse med deres fagforeningsmedlemskab. Domstolen henviser i den forbindelse til, at hvis klagerne havde nægtet at opfylde kravet om fagforeningsmedlemskab, ville de ikke være blevet ansat, og at personer i en ansættelsessituation kan være i en sårbar situation, som kan få dem til uden videre at acceptere de tilbudte ansættelsesvilkår. Det afgørende for Domstolens afgørelse er ikke, om klagerne kunne have fundet anden ansættelse uden krav om fagforeningsmedlemskab, men om de individuelt og i væsentligt omfang var berørt af eksklusivaftalerne. Domstolen finder, at dette var tilfældet i begge sager. I sagen om ferieafløseren, som blev ansat i FDB, lægger Domstolen vægt på, at lønmodtageren blev afskediget uden varsel som en direkte konsekvens af, at han ikke ville melde sig ind i SID, og at kravet om fagforeningsmedlemskab ikke havde nogen relevans for hans evne til at udføre arbejdet hos FDB. I sagen om gartneren lægger Domstolen vægt på, at lønmodtageren i tilfælde af udmeldelse af SID kunne risikere at blive afskediget uden mulighed for genansættelse eller godtgørelse, hvilket ville være i overensstemmelse med foreningsfrihedsloven. Domstolen henviser i øvrigt til, at klagerne på grund af deres personlige overbevisning var imod medlemskab af SID, samt at der ikke var nogen garanti for, at medlemskabet ikke indebar en indirekte støtte til politiske partier.

Det forhold, at den danske lovgivning ikke forbyder eksklusivaftaler, giver Domstolen anledning til at vurdere, hvorvidt der er en rimelig balance mellem hensynet til beskyttelse af klagerens interesser og behovet for at sikre fagforeningernes muligheder for at beskytte deres medlemmers interesser. I forhold til de konkrete sager lægger Domstolen blandt andet vægt på, at regeringens lovforslag nr. L 120 fra folketingsåret 2002-03 synes at afspejle tendensen blandt de kontraherende stater om, at eksklusivaftaler ikke er nødvendige for at sikre fagforeningernes og deres medlemmers interesser, og at der må tages hensyn til indivi-